

Dr. Komócsin Mihály

Erdei Ferencről, a politikusról és a tudósról*

Örülünk annak, hogy Erdei Ferenc születésének 70. évfordulója alkalmából szervezett országos emlékünnepek és fontos rendezvények színelhelyül megjelentek, Makó városát választották. Gondoljuk, hogy a szülő- és nyugvóhely iránti tiszteleten túl ebben szerepet játszott, hogy bár Erdei Ferenc tudományos és politikai tevékenysége országos kihatású és rangú volt, mégis élete, munkássága kapcsolódott hazánk e tájához, Makó városához.

Tájegységünkhöz — ezen belül Csongrád megyéhez — a magyar történelem, ezen belül is a felszabadulást közvetlenül megelőző és az azt követő időszakban kiemelkedő szerepet játszó személyiségei közül örvendetesen szép számmal kötődnek. Vannak, akik itt születtek, életük, alkotó munkájuk máshová szólította őket, de közülük alig akadnak olyanok, akik ne tartották volna meg kapcsolódásukat szülőföldjükhöz. Vannak olyanok is, akik máshol születtek, életük jelentős korszakait itt éltek le, itt hozták létre maradandó alkotásokat. Életútjukat, tevékenységüket nagyra értékeljük, rendszeresen visszaemlékezünk munkásságukra, örizzük és ápoljuk emléküket, igyekszünk ifjúságunknak tovább adni a mának erőt adó gondolataikat.

Ebben a sorban emlékezünk ma tisztelettel Erdei Ferencre, aki 70 éve itt született Makón, itt szerezte ifjúkori élményeit, melyek egész életében végigkísérték. Nagyrészt itt és Szegeden folytatta tanulmányait. Itt kezdte alkotó és közéleti tevékenységét. Amikor országos ügyek máshová szólították, akkor sem szakadt el teljesen szülőföldje páttriájától. Ide kötődtek az elindító szülőföldi lelki örökségek, a fejlődő társadalom mindennapjának örömei és gondjai, családi és baráti köre.

Erdei Ferenc későbbi életútjára figyelemre méltó hatása volt annak, hogy a tájban eszmélt, ismerte meg a társadalmi valóságot. Szellemiségének formálódására bizonyára hatással voltak a viharsarki agrárszocialista mozgalmak, a makói és szegedi forradalmi munkásmozgalom.

Elindítója, szülővárosa társadalmi-gazdasági közérzete — gondolkodása a régi társadalmi rendszerben is sok szállal kötődött a progressziónhoz. Az 1848-as a függetlenségi eszmék itt mindig a módotalakra találtak, de beírta Makó nevét az agrárszocialista mozgalmak történetébe éppúgy, mint a tanács hatalom történelmekönyvébe. A parasztság egymásra utaltságának, szövetkezésének a gondolatát az 1918-19-es évek után sem lehetett kitörölni az itt élő, dolgozó emberek gondolkodásából. A város által méltán nagyra értékelt, és a közelmúltban múzeummal avatott Esperit-ház története jól mutatja azt a lelki életet, amely a Horthy-korszak nehéz időszakában is ösztönzője tudott lenni József Attilának, Juhász Gyulának és másoknak.

Az a társadalmi közeg, amelyből Erdei Ferenc származik, a felszabadulás előtti Magyarország dolgozó osztályai, rétegei között egzisztenciális látszólag kedvezőbb helyzetben volt. A gazdasági és politikai elnyomást és kiszolgáltatottságot azonban hasonlóan érezte, mint az ipari munkások, agrárproletárok, szegényparasztok. Ezért is vált egész életében cselekedéseinek irányítójává a kemény, az alkotó munka tisztelete. Ez edzette meg és tanította meg tisztelni a dolgozó embert. Soraikban különösen nagyra értékelték azokat, akik a „kezüket” és a „fejüket” együtt használták a munka közben. Sok makói hagyomány-parasztember példaképe volt akkor az érettségizett paraszt, bár közülük, kevesen jutottak el ilyen sikeres, országos kihatású gazdag életpályára.

Erdei Ferenc családja, környezete felismerte azt a tehetséget, amely az ifjúban lakozott. Erdei később soha sem felejtette el azoknak a tiszteletét, akik tanulni engedték, tanulását támogatták és lehetővé tették, hogy tehetsége kibontakozzon.

Igy került a szegedi egyetemre. Ott a makói társadalmi közgondolkodás és progresszív emberi magartás jó gyökér volt ahhoz, hogy Klebelsberg Kunó „szellemi fellegvárában” ne amvadjon el egy hamis eszmé oltárán. Megtalálta azokat, akikkel együtt gondolkodni, együtt cselekedni képes volt. A Szegedi Fiatalok Művészeti Kollégiuma — szükebb páttriánk haladó munkás- és paraszmozgalmai mellett — az előretérítő fiatal értelmiség fontos fóruma. Soraikban ott látjuk Hont Ferencet, Erdei Ferencet, Radnóti Miklóst, Ortutay Gyulát és még

másokat. Ok nemcsak a nép rossz sorsán keseregtek, és nem utópisztikus álmokat kergettek, hanem keresték a való világ megváltoztatásának útját. Ezen útkeresés során sokan — Köztük Erdei Ferenc is — jutottak el a Juhász Gyula által oly szépen jellemzett „munkásotthonba” kerültek kapcsolatba a forradalmi munkásmozgalommal.

Az egyetem elvégzése után immár a szegedi munkásság, a szegedi lelki élet haladó hagyományainak hatásával — közben külföldön is szerzett ismeretekkel és tapasztalatokkal gazdagodva — ismét a szülőföldön folytatta életútját. Makón erejéből telően igyekezett szolgálni azt a paraszti világot, azt a progressziót, amely őt tanulni küldte, s amely őt eszmében táplálta. Ebben gyökerezett az a gondolat, amely a Márciusi Front, a Parasztpárt létrehozásában öltött testet. Nagy tisztesség számunkra, hogy történelmi értékeink között említhetjük ezek megalakulásának mákói kötődését.

Erdei Ferenc egész későbbi életútjára — mint maga írja — nagy hatása volt a lálkozása Lenin tanításaival. Lenin eszméinek megismerése alapvetően befolyásolta Erdei Ferenc gondolkodását, munkásságát, mind a hazai társadalmi változásért, mind a háború ellen, mind az új élet megteremtésében. Bár az a kísérlet, amely szülővárosában a hagyományok szövetkezeti mozgalmának szervezésében végzett, nem járt maradandó eredménnyel, mégis sok tapasztalatot adott számára.

A felszabadulás után Szegedre sietett, ahol szerepe volt a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front megalapításában, a „Demagorország” című napilap — a Függetlenségi Front orgánumaként történő — újraindításában, az új társadalmi rend első lépéseinek megtételében. Itt is megtalálta a közös utat a város nagy hagyományú munkásmozgalmaival szembe, képviselőivel. A felszabadulást követően Erdei Ferencet az addig megtett útból is táplálkozó kötelesség az ország közéletébe szólította. O azonban továbbra is magának vallotta e táját.

Az országos problémák feltárásán és megoldásán munkálkodva sokszor innen merítette élményanyagát és valóságismeretét. Az országos szerepök, feladatok elragadták szülővárosától, de igyekezett figyelemmel kísélni szülőföldjének gondjait, bízta Bűszke volt annak eredményeire. Kesergett, amikor az országos fejlődéstől egyes területeken elmaradt. Igyekezett tanácsaival segítséget nyújtani a helyi gondok problémák megoldásához. Vonzódása szülővárosához különösen erősödött élete utolsó szakaszában, amikor többször is hangoztatta „hátvan felé — hazafelé”. Mind többet kereste fel, és kereste a lehetőségeket, hogy hogyan kapcsolódjon be az itteni gondok, problémák megoldásába, hogyan segítse szülővárosának fejlődését.

Szimbolikus jelentőségű, hogy szülőföldjének utolsó alkotásai között számon tartott — sorozatindító — „Város és vidék” című nagy munkájában visszatért a szülőföldhöz, a szükebb páttriához. És az is szimbolikus jelentőségű, hogy utolsó politikai megnyilvánulása a makói gépgyárban 1971. április 15-én elmondott választási beszéde volt.

Erdei Ferenc életének országos szintű tevékenységének, Makó városához — Csongrád megyéhez — kapcsolódó munkásságának is nagyon sok olyan tanulsága van, amelyet értékeink között, ápolandó hagyományaink között tartunk számon. A népből a népre való cselekvés, a kitartó munka, az újért vállalt erőfeszítés, a néprfronteszmé, a szocialista építést szolgáló tudománypolitika, a szövetkezés gondolata. Mind többet kereste fel, és kereste a lehetőségeket hasznosíthatunk. Munkái közt a legértékesebbé vált immár életművének országos közzététele szolgálja. Elmondhatjuk, hogy itt, megyénkben nemcsak a róla elnevezett makói iskola hirdeti és ápolja emléket, Csak Makó városban 25 szocialista brigád viseli nevét. Erdei Ferenc nevéhez méltó társadalmi összefogással — amelyben a Hazafias Népront, a Magyar Tudományos Akadémia, a Termelőszövetkezetek Országos Tanácsa is részt vett — létrejött a makói József Attila Múzeum Erdei Ferenc emlékének ápolását szolgáló részlege.

Ezekből is látható, hogy e táj és nepe is magának vallja őt. Ezért is tekintjük megtiszteltetésnek, hogy az országos emlékünnepek és rendezvényeket — a tudományos ülésszakokat — itt tartják meg. Köszönjük mindazoknak, akik szerepet vállaltak a rendezvény megszervezésében és lebonyolításában.

Ülést tartott a Minisztertanács

Határozatok, szabályozások

A kormány Tájékoztató Hivatala közli:

A Minisztertanács szerdán ülést tartott. Meghallgatta és jóváhagyta a tudomásul vette **Faluégi Lajos** miniszterelnök-helyettesnek, az Országos Terméktudományi elnöknének beszámolóját az 1981-1985. évi népgazdasági terveket egyeztető magyar-szovjet tárgyalások befejezéséről. A kormány ugyancsak elfogadta **Aczél György** miniszterelnök-helyettes beszámolóját a magyar-szovjet kormányközi kulturális együttműködési bizottság üléséről.

A kormány a VI. ötéves tervtörvény, valamint a jövő évi költségvetés végrehajtását szolgáló határozatokat fogadott el. Jóváhagyta a népgazdaság 1981. évi tervét, s az annak megvalósítását segítő hitelpolitikai irányelveket, hitelkereteket.

A Minisztertanács meg tárgyalta és elfogadta a VI. ötéves terv energiagazdálkodási programját. A következő időszakban a népgazdaság valamennyi ágazatában a kiemelt feladatok között szere-

pel az energiatákarékos termelési szerkezet kialakításának gyorsítása, a termelés energiaigényének csökkentése és az import tüzelőanyagok helyettesítési lehetőségeinek feltárása.

A kormány meg tárgyalta és jóváhagyta a gyógyszer-, a növényvédőszer- és intermedier- (alapanyag-) gyártás központi fejlesztési programját. A következő tíz évre szóló program megvalósításának célja: növelni a gyógyszeripar és a növényvédőszer-gyártás világszínvonalát.

A Minisztertanács határozatban szabályozta az ipari miniszter feladatait és hatáskörét, módosította az Országos Anyag- és Árhivatal feladatkeretét, és rendeletet alkotott a Magyar Kereskedelmi Kamara tevékenységének korszerűsítésére.

A kormány módosította a társadalombiztosítási törvény végrehajtására kiadott 1975. évi rendeletét. 1981-től kezdődően — 1990 végéig meg-

tehető átmenetét biztosítva — változik az öregségi nyugdíjhoz szükséges minimális szolgálati idő és a nyugdíjalapba beszámítható utalom mértéke. A nem fizikai munkakörökben megszűnik az úgynevezett továbbdolgozásra ösztönző évi háromszázalékos nyugdíjpótlék. Egvétértett azzal, hogy a munkaügyi miniszter 1981. január 1-i hatállyal módosítsa a bértarifa-rendszert.

A Minisztertanács elhatározta, hogy 1980. december 31-i hatállyal megszünteti az Útépítő Trösztöt. A 14 újonnan alakuló vállalat felügyeletét a Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium látja el. A kormány módosította az államigazgatási és igazságszolgáltatási dolgozók munkaviszonyának egyes kérdéseiről szóló rendeletét.

Az ülésen meg tárgyalta és elfogadta a Minisztertanács, a kormánybizottságok, valamint a Központi Népi Ellenőrzési Bizottság 1981. I. felévi munkatervét. (MT)

Összefogással

Óvoda épül Domaszéken.

A szükség parancsoltta — a falu építi az óvodát Domaszéken. Egyetlen község a szegedi járásban, ahol eddig nem volt közös hely a kicsiknek. A Szülőföldi Szakszervekzetben vigyáztak ugyan a gyerekekre, de a rendszeres foglalkozás, hozzátartozó nevelés a családra maradt. Akinek a gyermeke jár a közösségbe, a maga bönén érzi, saját tapasztalatából tudja, mennyit segít a szülőknél az óvoda. A bölcsődék, óvodák segítenek a szülőknél. Részt vállalnak a nevelésben. Sőt a második otthon szerepét töltik be.

Ilyenkor, amikor otthon az ünnepi asztalnál szépen eszik a gyerek, s rendszeresen megtörlő a száját, illetékesen megköszöni az ebédet, mindnyájan büszkék vagyunk. Lám, milyen okos a kisfiú, vagy a kislány. S ha tovább visszköz a gondolatot a mindennapok zaklatottságán, akkor derül ki, hogy ezért éppen mi, szülők tet-

tünk a legkevesebbet. Hiszen reggel korán „leadjuk” a gyerekünket és este későn visszük haza a bölcsődéből. Otthon sietünk ágyba dugni, hogy legyen végre nyugalmunk. S közben a csetlő-botló gyerek iskolássá cseperedik. Formálisan a közössége, alakítja jellemét a bölcsőde, az óvoda. Jobban mondva, a gondozónő, a dajka, a dada, az óvónéni.

Az effajta közösségi előnyökből eddig a domaszéki apróságok nem részesültek. Erezték és tudták ezt. Végül aztán megtalálták a módját, hogyan segítsenek magukon. Mert hiába kértek az állam kasszájából nem kaptak. Indokolván: máshova még jobban kell a pénz. A domaszékiek a falu erejére alapozták óvodájukat. A szó szoros értelmében, mert az idén, októberben lerakták az alapokat. Némi szakmai segítséggel — teljesen társadalmi munkával kezdték építe-

ni hétfőtől gyerekek az új otthonot. Volt a tanácsnak is megtakarított pénze, s a hívó szóra a falubeliek lapátot, csákányt, kőműveskanalat fogtak. A mórakalmi költségvetési üzem és az ottani Szülőföldi Szakszervekzet is bekapcsolódott az építkezésbe. Fuvárosok háztájil koscsok hordták a téglát kilométerekről. Néprfrontosok, tanácsstagok járták a házakat, fölirták, ki mikor ér rá segíteni. Kisiparosok vállalták, hogy az emberekkel szombaton, vasárnap falat húznak. Ugy hogy mostanra már látszik az épület az Ady Endre utcában.

A 33 méter hosszú és 25 méter széles épület tervére három foglalkoztatott rajzolt a tervező, s ha továbbra sem lankad a falubeliek buzgalma, két év múltán valószínű lesz az elképzelés.

Különben miért is ne lenne így? Hiszen a gyermek talán a legnagyobb parancsoló...
M. T.

Emlékezés Bartók Bélára

A Bartók Béla-émlékbizottság a zeneszerző születésének közelgő 100. évfordulója alkalmából felhívást tett közre, amely Bartók életútjára visszatekintve méltatja életművének jelentőségét a modern zenemegteremtésében, s az egyetemes haladás szolgálatában. A dokumentum felhívja közvéleményünket arra, hogy a centenáriumi ünnepségsorozat keretében méltóképpen emlékezzék meg a magyar kultúrának, s a világ zeneművészetének kimagasló alakjáról.

Bartók Béla születésének 100. évfordulóját készül ünnepelni hazánk és a nagyvilág. Műveinek sorozatos elő-

Szücsipari szalon

A szegedi Szücs- és Szabóipari Szövetkezet üzletét nyitott Csongrádon, a Felszabadulás utcában nemrég átadott lakóház földszintjén. Helyben vállalják bundák méretre szabását és javítását. Az írha- és velűrkabátok festését továbbra is Szegeden, a korszerűen felszerelt műhelyben végzik.

Virsli, szilveszterre

A Pápai Hűskombinat beltródi feldolgozó üzemében fokozott ütemű a munka az ünnepek előtt: az esztenán utolsó napjaiban csaknem 30 vagon füstölt, főtt- és töltelékárut készítenek és szállítanak az üzletekbe, a

kiváló termékeiről ismert gyár 1300 fűvárosi és vidéki boltba szállít főkéhus- illetve hűskészítményt. A napi szállítmányokon felül szilveszterre — az év utolsó három napján — 70 tonna virsli készítenek Pápán.

* A Csongrád megyei pártbizottság előtti beszéde a Makón rendezett országos Erdei-émlékünnepségen hangzott el 1980. december 16-án. (A Szerk.)